

תדריך נכות

פרק 3

תושבות עלייה וזכאות

עדכון פרק זה בתדריך
בוצע ע"י אילת כהן קלוזנר

תוכן העניינים

3.1 מבוא 3

4	3.2 הגדרת "נכה" ותושבות
4	3.2.1 מיהו תושב ישראל?
4	3.2.2 זכאות במסגרת אמנות בין לאומיות
5	3.3 אי כושר שנוצר בעת שהתובע לא היה תושב
5	3.3.1 כאשר התובע הגיע לגיל 18 הוא היה תושב ישראל ונכה
6	3.3.2 הליקוי שבגללו נוצר אי הכושר נגרם בעת שהתובע היה קטין תושב ישראל
	3.3.3 מי שתביעתו נדחתה מכיוון אי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, והכנסותיו עלו מעל הרף לאחר הדחייה.
6	
	3.3.4 מי שתביעתו נדחתה מכיוון שאי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, ובעת שהוא תושב חוזר נוצרו לו ליקויים חדשים היוצרים בפני עצמם אי כושר
7	
10	3.3.5 נכה שתושבותו נשללה וחלה החמרה במצבו במהלך שלילת התושבות
11	3.4 עלייה וזכאות לנכות
11	3.4.1 מיהו עולה לעניין ביטוח נכות
11	3.4.2 אי כושר של עולה שנוצר בעת שלא היה תושב
12	3.4.2.1 אי הכושר של עולה נוצר לפני שהיה תושב ישראל
12	3.4.2.2 קטין חוזר שהיה מוגדר כ"עולה" אילו לא היה בארץ כקטין.
13	3.4.2.3 עולה שתושבותו נשללה ואי הכושר נוצר לפני שהיה תושב ישראל לראשונה
13	3.4.3 המועד בו עולה יכול להגיש תביעה לנכות
14	3.4.4 מועד תחילת הזכאות לעולה
15	3.4.4.1 תחילת זכאות למי שהוגדר כ"עולה" לאחר שהחל לקבל קצבת נכות
	3.4.4.2 תחילת זכאות למי שקיבל קצבת ילד נכה, הגיע לגיל 18 ולא חלפו 12 חודשים מיום שהוגדר כ"עולה"
15	
17	נספח 1- מזכר לרופא מוסמך בעת בחינת זכאות לתושב חוזר (תביעה ראשונה)
	נספח 2- מזכר לרופא מוסמך בעת בחינת זכאות של ליקוי חדש/החמרה לתושב חוזר
	נספח 3- חוזר ביטוח 1133 – מעמדם של בעלי דרכון ותושבים ארעיים ונספח לחוזר ביטוח 1296- תיקוני חקיקה בנושא תושבות
19	

3.1 מבוא

תושבות ועלייה, הם פרמטרים שמשפיעים על זכאות לקצבה לפי פרק ט – ביטוח נכות בחוק הביטוח הלאומי.

[בתדריך מינהל הביטוח והגביה לעניין תושבות](#) נכתב כי "תושבות ישראלית מהווה תשתית הכרחית לביטוחו של אדם ברוב ענפי הגימלאות, דבר המקנה לו זכויות לגמלאות על פי חוק הביטוח הלאומי ועל פי שאר החוקים שהמוסד מופקד על ביצועם, או במילים אחרות מהווה תנאי לעצם הכניסה ל"טריטוריה" של חוק הביטוח הלאומי ונגזרותיו.

המונח "תושב", מעצם טבעו, אינו ניתן להגדרה בחוק, מכיוון שהוא מחייב בחינה פרטנית של כל מקרה ומקרה לפי כללים שנקבעו בפסיקה, תוך כדי הפעלת שיקול דעת רחב של מי שהוסמך לקבוע מעמד זה, קרי של פקיד הביטוח והגבייה."

המושג "תושב ישראל" נזכר בפרק ביטוח נכות בסעיפים ובהקשרים המפורטים להלן:

- בהגדרת "מבוטח", המשפיעה על :
 - ← הגדרת "נכה" (סעיף 195 לחוק);
 - ← הגדרת "עובד קטין" (סעיף 195 לחוק)
 - ← הזכאות לקצבה מיוחדת למבוטח שאינו נכה [תקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) (מתן שירותים מיוחדים, התשל"ט-1978)];
 - ← הזכאות לגמלת ילד נכה [תקנות הביטוח הלאומי (ילד נכה) התש"ע-2010];
- כתנאי זכאות לגמלה למי שמתקיימת בו הגדרת "נכה", לפיו מותנית הזכאות בכך שאי הכושר נגרם בהיותו תושב ישראל [סעיף 196(א)].
- כתנאי זכאות לתוספת תלויים (סעיף 200ג)
- בהוראות הייחודיות לזכאות לעולים (סעיף 197)
- כתנאי לזכאות לשיקום מקצועי (סעיף 203)

בפרק זה יפורטו וירוכזו ההנחיות להתייחסות לשאלת התושבות והעלייה, לעניין גמלת נכות.

3.2 הגדרת "נכה" ותושבות

סעיף 195 מגדיר מיהו "נכה". אחד מהתנאים להגדרה הוא כי התובע "מבוטח":
"מבוטח- תושב ישראל שמלאו לו 18 שנים וטרם הגיע לגיל פרישה"

3.2.1 מיהו תושב ישראל?

הגדרת "תושבות" מתבצעת ע"י משרד הפנים וכן ע"י מחלקת הגבייה במוסד לביטוח לאומי. תנאי לתשלום קצבה לפי פרק נכות, הוא כי התובע הוא "תושב ישראל".
הבדיקה וההחלטה בדבר שינויים בהגדרת התושבות היא בסמכות מחלקת הביטוח. פקיד תביעות יסתמך על החלטה זו בעת החלטתו בתביעה.
במקרה של ספק, או כאשר יש לדעת פקיד תביעות מקום לבירורים נוספים באשר למעמדו של התובע- יש לרכז את המידע הרלוונטי להחלטה ולהעבירו למחלקת הביטוח לבחינת המעמד.
בכל תביעה חדשה ובכל שינוי בזכאות, יש להיכנס למסך האינטגרציה ולוודא מה מעמדו של התובע ושל התלויים בו.
חשוב להדגיש שגם בעלי אשרת שהייה בישראל יכולים להיות מוכרים כתושבים ע"י מינהל הביטוח והגבייה, ולהיות זכאים לגמלת נכות. לפירוט סוגי האשרות ומשמעותם- ראו חוזר ביטוח וגבייה 1133 ב**נספח 2**.

3.2.2 זכאות במסגרת אמנות בין לאומיות

מי שחדל להיות תושב ישראל והוא שוהה באחת המדינות איתן כרתה ישראל אמנה הנוגעת לנכות, וכן אזרח של מדינת אמנה, השוהה בישראל, עשוי להיות זכאי לקצבת נכות במסגרת האמנה.
תביעות המוגשות במסגרת אמנות בינלאומיות נבדקות על פי החוק הישראלי. גם בתביעות אלה, צריך שייקבע שאי הכושר נוצר בעת שהתובע היה תושב (האמור מתייחס לכל מדינות האמנה, למעט אוסטריה וגרמניה- במקרה שמוגשת תביעה של מי ששוהה באוסטריה או בגרמניה, יכולה להיות זכאות לקצבה גם אם אי הכושר נוצר בעת שהתובע לא היה תושב).
מדינות האמנה נכון למועד כתיבת פרק זה: אוסטריה, אורוגוואי, בולגריה, גרמניה, דנמרק, הולנד, פינלנד, שבדיה, שוויץ, צ'כיה, נורבגיה (**לפירוט נוסף לגבי מדינות אמנה**).

תביעות במסגרת אמנות בינלאומיות, מוגשות באמצעות לשכת הקשר לאמנות ומטופלות במ.ר.

3.3 אי כושר שנוצר בעת שהתובע לא היה תושב

סעיף 196(א) לחוק מגדיר את הקשר בין היווצרות אי הכושר ובין תושבות התובע בעת שנוצר אי הכושר.

הכלל שנקבע בסעיף הוא כי נכה יהיה זכאי לגמלה לפי פרק ט' - ביטוח נכות, רק אם אי הכושר נוצר בעת שהיה תושב ישראל.

הסעיף מפרט מקרים בהם למרות שאי הכושר נוצר בעת שהתובע לא היה תושב ישראל, ניתן לאשר קצבה. בנוסף, פסקי דין שניתנו בעניין ופרשנויות משפטיות עדכניות הרחיבו עוד את המקרים בהם ניתן לקבל קצבה למרות שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב והם כוללים את כל המקרים הבאים:

- א. כאשר התובע הגיע לגיל 18 הוא היה תושב ישראל ונכה.
- ב. הליקוי שבגללו נוצר אי הכושר נגרם בעת שהתובע היה קטין תושב ישראל.
- ג. מי שתביעתו נדחתה מכיוון שאי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, והוכיח כושר השתכרות לאחר הדחייה.
- ד. מי שתביעתו נדחתה מכיוון שאי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, ובעת שהוא תושב חוזר נוצרו לו ליקויים חדשים או החמרה משמעותית של ליקויים קיימים היוצרים בפני עצמם נכות רפואית מזכה ואי כושר.

בשל חשיבות שאלת מקום היווצרות אי הכושר, **בכל מקרה** בו מוגשת תביעה **לראשונה על ידי מבטח ומבדיקת פקיד תביעות במסך האינטגרציה יש תקופה בהן נשללה תושבותו- יש להפנות תשומת לב הרופא ומזכיר הוועדה, להתייחס לתאריך המדויק של תחילת הליקוי, כדי שנוכל לקבוע האם עונה לתנאי סעיף 196(א).**

בעת הפניית התיק לאבחון רפואי יש לצרף לתיק מזכר (**בנספח 1**) ובו הדגשה כי על הרופא לקבוע תאריך תחילת ליקוי מדויק, תוך תשומת לב לתקופות שלילת התושבות.

3.3.1 כאשר התובע הגיע לגיל 18 הוא היה תושב ישראל ונכה

לפי סעיף 196(א) לחוק, אם בעת שהתובע הגיע לגיל 18 הוא היה תושב ישראל ונכה, ניתן לאשר קצבה, גם אם אי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב.

דוגמא:

ג'ניפר, ילידת 15.09.1990, תושבת ישראל מלידה. ב- 1.1.2000 עזבה עם הוריה את הארץ ותושבותם נשללה ממועד זה. ב- 1.1.2005 נפגעה בתאונת דרכים בשעה שלא היתה תושבת ישראל. ב- 1.1.2006 חזרו לישראל והוכרו שוב כתושבים.
ג'ניפר הגיעה לגיל 18 ב- 15.9.2008. במועד זה היתה תושבת ישראל ונכה, לכן, למרות שאי הכושר נוצר בעת שלא היתה תושבת, ניתן לאשר קצבה (מדובר במי שאינה יהודיה ולכן לא עונה להגדרת "עולה").

3.3.2 הליקוי שבגללו נוצר אי הכושר נגרם בעת שהתובע היה קטין תושב ישראל

אובדן כושר להשתכר/לתפקד יכול להתקיים, רק שעה שמצפים מאדם להיות מסוגל להשתכר/לתפקד בכוחות עצמו- כלומר, מגיל 18.
ייתכן מצב בו הליקוי הרפואי שגורם לאי הכושר, נוצר בעת שהתובע היה קטין תושב ישראל, ואולם, בגיל 18, בעת שבפועל נוצר אצל התובע אי הכושר, הוא לא היה תושב ישראל. במקרה כזה, לפי סעיף 196(א) לחוק, ניתן לאשר קצבה¹.

דוגמא:

ליאור, יליד ישראל, לוקה בפיגור שכלי מלידה. בגיל 8 היגר עם הוריו לחו"ל ותושבותם נשללה. בגיל 24 חזר לישראל והגיש תביעה לקצבת נכות.
מכיוון שהליקוי הרפואי של ליאור, שבגינו נוצר אי הכושר, נגרם בעת שהיה תושב ישראל וקטין, יש לאשר את תביעתו. העובדה שבגיל 18- בעת שלכאורה נוצר אי כושר, לא היה תושב ישראל, אינה גורעת מזכאותו.

3.3.3 מי שתביעתו נדחתה מכיוון אי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, והכנסותיו עלו

מעל הרף לאחר הדחייה.

לפי חו"ד משפטית, מי שתביעתו נדחתה מכיוון שאי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, ולאחר מכן עבד, עשוי להיות זכאי לקצבה. הזכאות מותנית בכך שבתקופה בה הוא תושב חוזר, עבד והכנסותיו החודשיות מעל הרף הקבוע לגביו (לפירוט- [תדריך לרון](#)) במשך התקופה הבאה:

← 6 חודשים רצופים.

או

¹ תיקון 53- בתוקף מ- 1.9.2002

12 חודשים שאינם רצופים מתוך 24 החודשים **שמתאריך התושבות החוזרת.**

דוגמא:

תביעתה של וופא נדחתה ב- 2006 מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היתה תושבת. ב- 2010 הגישה תביעה חוזרת לאחר שעבדה בתקופה שבין 1/2009 - 9/2009. הכנסותיה עלו על 60% מהשכר הממוצע. מכיוון שהכנסותיה היו מעל הרף לאחר הדחייה, אי הכושר ב- 2009 נוצר בהיותה תושבת ישראל, ולכן ניתן לאשר תביעתה.

3.3.4 מי שתביעתו נדחתה מכיוון שאי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב, ובעת שהוא תושב חוזר נוצרו לו ליקויים חדשים היוצרים בפני עצמם אי כושר

בעקבות [פס"ד אלקסלסי](#), נקבע בהתייעצות עם הלשכה המשפטית כי בכל מקרה בו מתקיים כל האמור להלן, ניתן לאשר זכאות:

- התובע נדחה בגין אי כושר שנוצר בעת שלא היה תושב;
- התובע טוען שנוצרו לו ליקויים חדשים או החמרה משמעותית של ליקויים קיימים בעת שהיה תושב חוזר;
- ליקויים אלה בלבד הם מעל הסף הרפואי הנדרש לקבלת נכות;
- ליקויים אלה בלבד גרמו לכך שהתובע איבד את כושרו.

במקרים אלו, יש לבקש מהתובע להמציא כל מסמך רפואי שיכול לאשר תחילת הליקוי הרפואי החדש.

בעת הפניית התיק לאבחון רפואי יש לצרף לתיק מזכר ([בנספח 2](#)) ובו הדגשה כי על הרופא להתייחס **אך ורק** לליקויים שנוצרו ממועד התושבות החוזרת, ולבחון האם ליקויים אלה הם מעל הסף הרפואי הנדרש לעניין נכות, והאם ניתן לקבוע שכושרו של התובע נפגע בגינם בשיעור העולה על 50%.

לתשומת לב-

א. בהתאם לפס"ד בצלאל, ניתן לבדוק קיום ליקויים חדשים או החמרה משמעותית של ליקויים קיימים שנוצרה בעת תושבות חוזרת והשפעתם על אי הכושר, גם אם בעבר,

בעת שנדחה מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב, נקבעה דרגת אי כושר מלאה.

ב. לפי חוות דעת משפטית שקיבלנו, ברגע שנקבע כי ליקויים חדשים או החמרה משמעותית בעת התושבות החוזרת מזכים בקצבה, הקצבה תשולם בהתאם לדרגה המביאה לידי ביטוי את מצבו הכללי של התובע, ולא רק את הליקויים שנוצרו בעת התושבות החוזרת.

כך לדוגמא, במקרה בו נדחה בגין אי כושר בדרגה 60% שנוצר בעת שלא היה תושב, ונקבעה דרגה 60% בגין ליקוי חדש שנוצר בעת שהיה תושב. לפי המלצת רופא, במצבו הכולל, המתייחס גם לליקויים שנוצרו בעת שתושב, וגם לאלו שנוצרו בעת שלא היה תושב, מומלץ על דרגה מלאה- יקבל קצבה (כולל קח"ן)- לפי הדרגה המלאה.

דוגמא א':

יוחנן, יליד ישראל, יצא מהארץ ב- 15.6.2002. תושבותו נשללה ממועד זה. ב- 1.10.2008 לקה בארוע לבבי. ב- 1.1.2009 חזר לישראל והוכר כתושב. ב- 1.2.2009 הגיש תביעה לנכות בעקבות הארוע הלבבי שעבר. תביעתו נדחתה, מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב (1.10.08).

ב- 1.12.10 הגיש תביעה לנכות ב- 1.12.10. באבחון הרפואי נקבעו 100% נכות רפואית לשנה בגין ליקוי נפשי ובחוות דעת כושר נקבע כי איבד את כושרו להשתכר בשיעור מלא לתקופת 100% הנכות הרפואית.

מכיוון שמדובר:

- מי שנדחה בעבר מכיוון שאי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב
 - נוצר לו ליקוי חדש שנוצר בעת שהוא תושב חוזר
 - ליקוי זה הוא מעל הסף הרפואי הנדרש לקבלת נכות
 - ניתן לקבוע כי בעקבות ליקוי זה איבד את כושרו להשתכר
- ← ניתן לאשר זכאות בגין ליקוי זה.

דוגמא ב':

אלעזר, יליד ישראל, יצא מהארץ ב- 15.1.2000. תושבותו נשללה ממועד זה. ב- 1.1.2007 נפגע בתאונת דרכים, שבעקבותיה שותק פלג גופו התחתון. ב- 1.1.2009 חזר לישראל והוכר כתושב. ב- 1.3.2009 הגיש תביעה לנכות. נקבעו לו 100% נכות רפואית לצמיתות, ודרגת אי כושר מלאה, אולם, תביעתו נדחתה, מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב. ב- 15.5.2009 אובחן כחולה במחלה אונקולוגית. בעקבות אבחון זה הגיש תביעה לנכות. באבחון הרפואי נקבעו 100% נכות רפואית מ- 15.5.09 ועד 14.5.10, לאחר מכן נקבעו 50% נכות רפואית. בחוות דעת כושר של רופא מוסמך, נקבע כי בתקופת 100% רפואי איבד לחלוטין את כושרו להשתכר, ובתקופת 50% - מסוגל לעבודה מלאה בתנאים מיוחדים. מכיוון שלקה במחלה האונקולוגית בעת שהיה תושב חוזר, ניתן לאשר דרגת אי כושר מלאה לתקופה שבין 15.5.09 ועד 14.5.10. החל מ- 15.5.10 יש לדחות את תביעתו שוב בעילה שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב.

חשוב להדגיש שהעובדה שכאשר נדחה בעבר מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב נקבעה דרגת אי כושר מלאה, אינה מונעת זכאות בשל ליקויים חדשים או החמרה משמעותית של ליקויים קיימים, ובתנאי שניתן לבדד את הליקויים החדשים ולקבוע את השפעתם על אי הכושר (ניתן לקבוע דרגה מלאה "על" דרגה מלאה קיימת).

דוגמא ג':

תושבותו של חיים נשללה לתקופה שמ- 1.7.2002 ועד 15.12.2008. ב- 1.1.2006 אובחן כחולה במחלת לב. ב- 1.1.2009 הגיש תביעה לגמלת נכות, נקבעו לו 40% בגין מחלת הלב ודרגת אי כושר חלקית- 60%, ואולם, תביעתו נדחתה מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב.

ב- 1.5.2010 הגיש תביעה לנכות, לתביעה צירף מסמכים רפואיים המעידים על החמרה משמעותית במחלת הלב מ- 15.2.2010. התיק הופנה לרופא מוסך תוך הדגשה שיש להתייחס אך ורק להחמרה שחלה מ- 16.12.2008 (מועד התושבות החוזרת). נקבעו לו 100% נכות רפואית ודרגת אי כושר מלאה מ- 15.2.2010 בגין ההחמרה בלבד. במקרה זה, ניתן לאשר גמלת נכות לאור העובדה שחלה החמרה משמעותית במצבו, שאותה ניתן לבודד ולקבוע כי בגינה עובר סף רפואי ונפגע כושרו להשתכר בשיעור העולה על 50%.

3.3.5 נכה שתושבותו נשללה וחלה החמרה במצבו במהלך שלילת התושבות

ניתנה חוות דעת משפטית לפיה ברגע שאי כושר נוצר לאדם בעת שהיה תושב, יהיה זכאי לקצבה לפי דרגת אי הכושר המתאימה למצבו הנוכחי. זאת גם אם במהלך התקופה שבה לא היה תושב חלה החמרה בנכותו הרפואית או בדרגת אי הכושר.

דוגמא:

לכנרת, ילידת ישראל, נקבעה דרגת אי כושר חלקית 60% מ- 4.1995 בגין אי כושר שנוצר בשל מחלת מעיים. בשנת 2000 היגרה לחו"ל ותושבותה נשללה לתקופה שבין 1.2000- 7.2008. עם חזרתה לארץ הגישה תביעה לנכות. בבדיקה הרפואית נקבע כי חלה החמרה במצבה ב- 2005 שבעקבותיה איבדה את כושרה באופן מלא.

למרות שהחמרה במצבה חלה בעת שלא היתה תושבת, עם חזרתה לארץ וקביעת תושבות, זכאית לקצבת נכות מלאה, מכיוון שאי הכושר החלקי נוצר בעת שהיתה תושבת.

3.4 עלייה וזכאות לנכות

סעיף 197 לחוק וכן פסקי דין ופרשנויות מרחיבות שניתנו בנושא, מגדירים את כללי הזכאות ל"עולה". בסעיף זה יפורט כיצד יש לטפל בתביעה של עולה ולקבוע זכאות, בהתאם לנושאים הבאים:

- [מיהו עולה לעניין ביטוח נכות](#)
- [מתי עולה יכול להיות זכאי לגמלת נכות, גם אם אי הכושר שלו נוצר בעת שלא היה תושב;](#)
- [המועד בו עולה יכול להגיש תביעה לנכות;](#)
- [מועד תחילת הזכאות לעולה.](#)

3.4.1 מיהו עולה לעניין ביטוח נכות

סעיף 197(ג) מגדיר כ "עולה" לעניין ביטוח נכות את מי שמתקיים בו אחד מאלה:
1. "בידו אשרת עולה או תעודת עולה לפי חוק השבות";
2. בידו אשרה ורישיון לישיבת קבע או אשרה ורישיון לישיבת ארעי מסוג א/5, לפי חוק הכניסה לישראל, וניתן לו סל קליטה מהמשרד לקליטת העליה.²
ישנם מקרים בהם ניתנת אשרה ורישיון לישיבת קבע מסוג א/5 וכן סל קליטה, למי שנמצא בהליך לבירור וקביעת יהדותו. כך למשל, תעודת "עולה" לבני הפלשמורה לא ניתנת לפני יום הגיור- והוא בדרך כלל 18 חודשים לאחר הכניסה לישראל. מועד זה יירשם לו גם כתאריך העלייה באוכלוסין, ואולם, לענייננו, הוא עונה להגדרת "עולה" בסעיף 197, כבר ביום הכניסה לישראל.

בכל מקום בו רשום בפרק זה "עולה" הכוונה היא למי שיש בידיו תעודת עולה, או שיש בידו אשרה וקיבל סל קליטה כאמור.

3.4.2 אי כושר של עולה שנוצר בעת שלא היה תושב

[עולה](#) יכול להיות זכאי לגמלת נכות גם אם אי הכושר נגרם בעת שלא היה תושב ישראל, אם עונה על אחד התנאים הבאים:

- א. [אי הכושר של עולה נוצר לפני שהיה תושב ישראל.](#)

² תיקון 85 בתוקף לגבי מי שנכנס לישראל מ- 1.7.06 ואילך.

- ב. [קטין חוזר שהיה מוגדר כ"עולה" אילו לא היה בארץ כקטין.](#)
ג. [עולה שתושבותו נשללה ואי הכושר נוצר לפני שהיה תושב ישראל לראשונה.](#)

3.4.2.1 אי הכושר של עולה נוצר לפני שהיה תושב ישראל

במקרה בו [עולה](#) הגיע לארץ והפך לתושב, ואילו אי הכושר שלו נוצר עוד לפני התושבות והעלייה- יהיה זכאי לקצבת נכות.

דוגמא:

ולדימיר עלה לישראל ב- 15.5.2008 והוא תושב מיום זה. בינואר 2004 אובחן כסובל מליקוי נפשי שבגיניו איבד את כושרו להשתכר. במקרה זה, למרות שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב, יהיה זכאי לגמלת נכות, מכיוון שמדובר [בעולה](#).

3.4.2.2 קטין חוזר שהיה מוגדר כ"עולה" אילו לא היה בארץ כקטין או שלא היה

נולד להורה ישראלי

[פס"ד נרבון](#) קבע כי במקרה בו התובע הוא מי שעזב את ישראל כקטין, ואילו לא היה בארץ כקטין היה מוגדר כ"עולה"- דין תביעתו להיבחן כמי שעונה על הגדרת עולה בסעיף 197. כלומר, למרות שאי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב, יהיה זכאי לקצבה.

הוחלט בהתייעצות עם הלשכה המשפטית לפעול בהתאם לפסק דין זה, ולהחיל האמור בו על כל המקרים הדומים. לאור זאת, מי שהיגר לחו"ל כקטין והיה עונה להגדרת "עולה" לולא היגר (כלומר, חל בו חוק השבות), זכאי לקצבה כעולה, בהתאם לסעיף 197.

לתשומת לב: אם מדובר בקטין חוזר [שעונה לתנאי סעיף 196\(א\)](#), יש לאשר זכאותו בהתאם לסעיף האמור. יש לבחון זכאות לפי סעיף 197, רק אם לא ניתן לאשר זכאות בהתאם לסעיף 196(א).

דוגמא:

יעל, ילידת ישראל, היגרה עם הוריה לחו"ל בגיל 8. כשהיתה בת 25, עברה אירוע מוחי שבעקבותיו נותרה משותקת בכל גופה. בגיל 27 חזרה עם משפחתה לישראל והגישה תביעה לקצבת נכות:

לא ניתן לאשר לה זכאות לפי סעיף 196 והפרשנויות המרחיבות לגביו:

כאשר הגיעה לגיל 18 לא היתה תושבת ישראל ולא היתה נכה.

הליקוי שבגללו נוצר אי הכושר לא נגרם בעת שהיתה קטינה תושבת ישראל.

לא הגישה תביעה שנדחתה מכיוון שאי הכושר נוצר בעת שלא היתה תושבת.

מכיוון שאילו לא היתה מהגרת עם הוריה כקטינה לחו"ל, אלא מגיעה לראשונה לישראל בגיל 27, היתה מוכרת כ"עולה", ניתן לבחון ולאשר זכאותה לפי סעיף 197.

3.4.2.3 עולה שתושבותו נשללה ואי הכושר נוצר לפני שהיה תושב ישראל

לראשונה

לאור פרשנות משפטית שקיבלנו, ניתן לבחון עולה לפי סעיף 197 במקרה שבו מתקיימים כל התנאים הבאים:

- אי הכושר נוצר לפני שהיה תושב לראשונה
- הוכר כעולה (מיד עם הגיעו ארצה או לאחר זמן)
- לתקופות מסויימות נשללה התושבות.

מאחר שאי הכושר נוצר בחו"ל בטרם היה לעולה, מעמדו כמעמד כל עולה אחר והוא זכאי לגימלה לפי סעיף 197, גם אם לא הגיש תביעה או לא היה זכאי לגמלה לפני שלילת התושבות.

לתשומת לב- אם אי הכושר נוצר לאחר שהמבוטח היה לתושב ישראל לראשונה, בעת שלא היה תושב בשל שלילת תושבות- לא חל בו סעיף 197.

דוגמא א' :

משה עלה לישראל ב- 1.1.04 ממועד זה הוכר כתושב ישראל. במועד העליה כבר היה חולה ואילו היה מגיש תביעה בתום 9 חודשים, היתה תביעתו מאושרת מ- 1.1.05.
ב- 1.1.05 היגר משה לחו"ל ותושבותו נשללה ממועד זה ועד 1.1.06.
ב- 1.2.06 הגיש תביעה לנכות.
מכיוון שאי הכושר נוצר לפני שהיה תושב ישראל לראשונה (1.1.04) וענה להגדרת עולה, תביעתו תאושר.

3.4.3 המועד בו עולה יכול להגיש תביעה לנכות

עפ"י סעיף 197 ב(1) לחוק הביטוח הלאומי, דיון בתביעה לגמלה של "עולה" יתחיל בתום 9 חודשים מתאריך העלייה.

עולה שהגיש תביעה בטרם חלפו 9 חודשים מיום העלייה, תביעתו תידחה. לתשומת הלב:

1. יש להימנע מדחיית תביעה בסמוך לתום 9 החודשים, במקרה של [נכה קשה](#).
2. עולה המגיש תביעה בטרם חלפו 9 חודשים מיום עלייתו, ורופא מוסמך מעריך הליקוי גורם לתלות בעזרת הזולת- אין לדחות את תביעתו מבלי לבדוק תחילה האפשרות לזכאות עפ"י הסכם לגמלה מיוחדת לעולה (שר"מ עולים).

3.4.4 מועד תחילת הזכאות לעולה

הזכות לגמלה לעולה, תתחיל בתום 12 חודשים מהיום בו נעשה עולה [סעיף 197(ב)(2)].
האמור חל הן על עולה שאי הכושר שלו נגרם לפני היותו תושב ישראל, והן על עולה שאי הכושר שלו נגרם לאחר שהיה תושב ישראל ועולה.
העיקרון שעומד מאחורי קביעה זו הוא, כי במהלך תקופה זו מקבל העולה סיוע ממוסד הקליטה (סל קליטה), שנועד לאפשר קיום. מכיוון שגם קצבת נכות היא קצבת קיום- קבע המחוקק כי אין לשלם את שתי ההטבות במקביל.

♥ לתשומת : במקרה בו מטופלת תביעה של [עולה](#) שמתקיים בו האמור להלן:

✓ עדיין לא חלפו 12 חודשים מתאריך העלייה/הכניסה לארץ לעניין הגדרת [עולה](#);

✓ לפי אישור המשרד לקליטת עלייה, אינו מקבל סל קליטה.

יש לפנות בשאלה במערכת קשר ובירורים למשרד הראשי, לבדיקה עם הלשכה המשפטית האם ניתן לשלם קצבת נכות למרות שלא חלפו 12 חודשים, וזאת מכיוון שאינו מקבל סל קליטה, ונשאר למעשה ללא גמלת קיום כלשהי.

דוגמא א':

תאריך העלייה של ולדימיר לישראל הוא 1.5.2006. הגיש תביעה לנכות ב- 15.3.2007. מכיוון שחלפו יותר מ- 9 חודשים מהעלייה, ניתן לטפל בתביעתו. באבחון רפואי נקבעו אחוזים רפואיים מזכים ודרגת אי כושר חלקית בגין סיבוכי מחלת הסכרת מ- 1.2002. אי הכושר נוצר בעת שולדימיר לא היה תושב, אולם, מכיוון שהוא עולה- יכול להיות זכאי לקצבת נכות.

← הזכאות תתחיל בתום 12 חודשים מהעלייה- 1.5.2007.

דוגמא ב':

תאריך העלייה של ג'ון לישראל הוא 1.5.2006. הגיש תביעה לנכות ב- 15.3.2007. מכיוון שחלפו יותר מ- 9 חודשים מהעלייה, ניתן לטפל בתביעתו. באבחון רפואי נקבעו אחוזים רפואיים מזכים ודרגת אי כושר חלקית בגין סיבוכי מחלת הסכרת מ- 1.2007. ← אי הכושר נוצר בעת שג'ון היה תושב, אולם, מכיוון שהוא עולה- הזכאות תתחיל רק בתום 12 חודשים מהעלייה- 1.5.2007.

דוגמא ג':

אפרים הגיע לישראל מאתיופיה ב- 30.10.09, בעל אשרה א/5. ממועד זה קיבל סל קליטה. אובחן כחולה במחלה אונקולוגית מ- 1.5.08. הגיש תביעה לנכות ב- 15.8.10. אי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב. עונה להגדרת "עולה" לפי סעיף 197 מכיוון שהוא בעל אשרה א/5 וקיבל סל קליטה. יכול להיות זכאי לקצבת נכות בתום שנה מתאריך הכניסה לישראל שכמוהו כתאריך "עלייה"- כלומר, מ- 30.10.10.

3.4.4.1 תחילת זכאות למי שהוגדר כ"עולה" לאחר שהחל לקבל קצבת נכות
 במקרה בו תושב ישראל החל לקבל קצבת נכות, **ורק לאחר מכן הוגדר כעולה**, יש לבדוק האם מקבל סל קליטה:
 אם מקבל סל קליטה- קצבת הנכות תישלל לתקופה בה מקבל סל הקליטה. יש לטפל בחוב בהתאם לתדריך מינהל הגמלאות.
 אם לא מקבל סל קליטה- יימשך תשלום קצבת הנכות.

3.4.4.2 תחילת זכאות למי שקיבל קצבת ילד נכה, הגיע לגיל 18 ולא חלפו 12 חודשים מיום שהוגדר כ"עולה"
 בהתאם לחוות דעת משפטית שקיבלנו- במקרה בו מקבל קצבת ילד נכה הגיע לגיל 18 ו- 3 חודשים, ועדיין לא חלפו 12 חודשים מיום שהוגדר כ"עולה"- תשלום קצבת נכות (אם עונה לתנאי הזכאות האחרים), גם אם לא חלפו 12 חודשים מהעלייה, ובתנאי שלא מקבל סל קליטה לתקופה זו.

דוגמא: ג'ניפר עלתה לישראל ב- 1.7.2010 והחלה לקבל קצבת ילד נכה. היא הגיעה לגיל 18 ב- 1.1.2011. נקבעה לה דרגת אי כושר מלאה. אינה מקבלת סל קליטה. במקרה זה, תהיה זכאית לקצבת נכות מגיל 18 ו- 90

יום – 1.4.2011, למרות שתום 12 חודשים מהעלייה יחולו רק ב-
1.7.2011.

3.4.5 בדיקת זכאות לפי הסכם לגמלה מיוחדת לעולים

גמלה מיוחדת לעולים משולמת לפי הסכם בדבר מתן גימלאות מיוחדות לעולים התלויים בעזרת הזולת מ- 31.12.1992. הגמלה ניתנת ל"עולה" כהגדרתו בהסכם, התלוי בעזרת הזולת בפעולות היום יום.

תאריך הזכאות המוקדם ביותר לגמלת שר"מ לעולים הוא 90 יום מתאריך העלייה.

תאריך הזכאות המוקדם ביותר לגמלת נכות לעולים הוא 180 יום מתאריך העלייה.

לאור זאת, יש לבדוק זכאות ל"גמלה מיוחדת לעולים" לכל העולים שהם נכים קשים, וטרם חלפו 12 חודשים מיום העלייה.

נספח 1 - מזכר לרופא מוסמך בעת בחינת זכאות לתושב חוזר (תביעה ראשונה)

אל: הרופא המוסמך _____ תאריך _____

הנדון: _____ ת"ז _____ - אי כושר ותושבות

אחד התנאים לזכאות הוא שאי הכושר נוצר בעת שהתובע היה **תושב ישראל**.
 בתיק זה הוגשה תביעה ע"י מבוטח שיש תקופות בהן **לא היה תושב ישראל**. לאור זאת,
 אבקש להקפיד לציין לצד **כל ליקוי** שייקבע תאריך תחילת ליקוי **מדויק** ככל שניתן.
בכל מקרה, אין לרשום כתאריך תחילת ליקוי "מעל 15 חודש".

מצורפת רשימת התקופות בהם **לא היה המבוטח תושב ישראל**- יש חשיבות רבה לשאלה
 האם הליקוי שבגיניו נוצר אי הכושר נוצר בטווח תאריכים אלו:

מתאריך	עד תאריך

הערות ופרטים נוספים (אם יש):

בברכה,

פקיד תביעות נכות

נספח 2- מזכר לרופא מוסמך בעת בחינת זכאות של ליקוי חדש/החמרה לתושב חוזר

אל: הרופא המוסמך _____ תאריך _____

הנדון: _____ ת"ז _____ - אי כושר שנוצר בעת שלא היה תושב

בתיק זה הוחלט בעבר כי אי הכושר נוצר בעת שלא היה תושב (ס. 196). במקרה זה הוגשה תביעה חוזרת, ובה תלונה על ליקויים חדשים/החמרה משמעותית בליקויים קיימים.

באבחון זה יש לבחון אך ורק ליקויים או החמרה משמעותית במצב הרפואי (אותה ניתן לבדד), שנוצרו מתאריך _____ (תאריך התושבות החוזרת).

אודה על מתן תשובה לשאלות הבאות:

1. האם נוצרו או הוחמרו ליקויים מתאריך _____ ?
כן / לא

2. אם כן- האם ליקויים אלה בלבד הם מעל הסף הרפואי הנדרש לקבלת נכות?
כן / לא

אם כן- אחוז הליקוי הרפואי המשוקלל _____
תאריך תחילת הליקוי הרפואי _____
אם הליקוי זמני- מועד תום הליקוי הרפואי הזמני _____

3. האם ליקויים אלה בלבד גרמו לכך שהתובע איבד את כושרו?
כן / לא

אם כן- מה חוות דעתך לעניין אובדן הכושר:

הערות ופרטים נוספים (אם יש):

בברכה,

פקיד תביעות נכות

נספח 3- חוזר ביטוח 1133 – מעמד של בעלי דרכון ותושבים ארעיים ונספח לחוזר ביטוח 1296-
תיקוני חקיקה בנושא תושבות

04042011145640120
pdf.